

Rynek pracy województwa pomorskiego w rzeczywistości COVID-19

Kryzys związany z pandemią COVID - 19 to poważny wstrząs dla gospodarki światowej, unijnej w tym również polskiej. W przypadku gospodarki polskiej to kryzys oddziaływał będzie na nią w sposób zróżnicowany w poszczególnych regionach. Skutki społeczne i ekonomiczne są już odczuwalne, a mogą być jeszcze bardziej dotkliwe, choć prognozy dla Polski są relatywnie dobre.

W listopadzie Komisja Europejska opublikowała prognozę przewidywanych skutków pandemii dla gospodarki europejskiej.¹ Według tej prognozy gospodarka strefy euro skurczy się w 2020 r. o 7,8 %. Pocieszające jest to, że ta sama prognoza przewiduje wzrost gospodarczy w 2021 r. o 4,2 %, i o 3% w 2022 r. Natomiast gospodarka UE skurczy się o 7,4 % w 2020 r., a następnie wzrośnie o 4,1% w 2021 r. i o 3% w 2022 r. Gospodarcze skutki pandemii są i będą różne w różnych krajach. Podobnie będzie z procesem stopniowego ożywiania gospodarki po zakończeniu pandemii. Wpływ na czas utrzymywania się pandemii zależeć będzie przede wszystkim od realizowanej polityki ochrony zdrowia oraz działań politycznych rządów i stopień ich akceptacji przez społeczeństwa.

Poziom bezrobocia wynikający z utraty miejsc pracy ma zasadniczy wpływ na poziom życia obywateli państw europejskich. W swojej prognozie Komisja Europejska przewiduje, że stopa bezrobocia w strefie euro wzrośnie z 7,5% w 2019 r. do 8,3% w 2020 r. i 9,4% w 2021 r., a następnie spadnie do 8,9% w 2022 r. Przewiduje również, że stopa bezrobocia w UE wzrośnie z 6,7% w 2019 r. do 7,7% w 2020 r. i 8,6% w 2021 r., a następnie spadnie do 8,0% w 2022 r.² Unijny urząd statystyczny Eurostat szacuje, że w całej Unii w październiku 2020 r. było 16,236 mln osób bezrobotnych (z czego 13,825 mln w strefie euro). W porównaniu z wrześniem 2020 r. ta liczba zmniejszyła się o 91 tys., ale już w porównaniu z październikiem 2019 r. wzrosła o 2,186 mln. To co staje się na powrót ogromnym problemem w Europie to brak pracy dla młodych osób, poniżej 25 lat. W październiku 2020 r. w takiej sytuacji znalazło się 3,1 mln osób, a to oznacza, że w grupie młodych stopa bezrobocia sięgnęła 17,5%. Stopa bezrobocia w Polsce w październiku wyniosła 3,5%. Mimo wzrostu w porównaniu z poprzednim rokiem, wciąż jesteśmy w grupie krajów o najniższym bezrobociu – liderem są Czechy (2,9%), potem Polska, a za nami – Malta – 3,9%. Najgorsza sytuacja pod tym względem jest w Hiszpanii – 16,2%, na Cyprze – 10,5% oraz na Litwie – 10,4%.³

¹Jesienna prognoza gospodarcza, European Economic Forecast – autumn 2020, Komisja Europejska, listopad 2020.

² Tamże.

³ Dane Eurostatu.

Kryzys, czy jak w przypadku Polski – recesja, wzmocniły wagę szeregu wyzwań, przed którymi stoi rynek pracy w Polsce. Polska, póki co, jest jednym z krajów który w wymiarze gospodarczym najmniej dotknięty został skutkami pandemii COVID-19. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) prognozuje spadek realnego PKB w 2020 w Polsce o 3,5%, oraz wzrost w 2021 o 2,9%, zaś w 2022 o 3,8%. W przypadku gospodarki światowej przewiduje, że odnotuje ona spadek o 4,2% w 2020 i wzrost o 4,2% i 3,7% odpowiednio w latach 2021-22.⁴ W prognozie dla Polski OECD zwraca szczególną uwagę na szybkie tempo odbudowy aktywności przedsiębiorstw zawsze wtedy gdy wycofywane są spowodowane pandemią restrykcje. Oczywiście obecnie wciąż jest jeszcze wiele niewiadomych, które zdecydują o skali i konsekwencjach dla rynku pracy, takich jak czas trwania pandemii, jej rozmiary, skutki dystansowania społecznego dla poszczególnych sektorów gospodarki oraz efektywność podejmowanych działań zaradczych. Najważniejszą przesłanką dającą szansę na powrót do normalności będzie termin uruchomienia na szeroką skalę powszechnych szczepień i ich skuteczna ochrona przed wirusem COVID- 19.

Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności pokazują, że po załamaniu w II kwartale tego roku, liczba pracujących Polaków zaczęła w III kwartale systematycznie rosnać i była nawet o 0,5 proc. większa niż rok wcześniej. To bardzo dobra informacja, ale co warto też odnotować, nie przystająca do innych publicznie ogłaszanych wskaźników. Zakład Ubezpieczeń Społecznych informuje, że liczba ubezpieczonych, czyli odprowadzających składki ZUS w związku z wykonywaną pracą, sukcesywnie spada od początku roku. Składki na ubezpieczenie emerytalne, na koniec września br. płaciło o 243 tys. mniej osób niż rok temu. Ubezpieczenie zdrowotne opłacało o 175 tys. osób mniej. Analitycy, obok różnic metodologicznych w zbieraniu danych, wyjaśniają to zjawisko pogarszaniem się warunków pracy. Z obserwacji zjawisk na rynku pracy wnioskować można, że rośnie znowu szara strefa zatrudnienia. Przemozna chęć utrzymania firm przez ich właścicieli za wszelką cenę każe im w czasie kryzysu szukać wszelkich sposobów obniżania kosztów funkcjonowania. Odchodzenie od zatrudniania na etacie, a często za obopólną zgodą zatrudnianego i zatrudnianego, wykonywanie pracy bez żadnej umowy, jest jednym ze sposobów przetrwania firm. Jeżeli z danych ZUS wynika, że mniej osób opłaca składki a z kolei BAEL wskazuje na zwiększającą się liczbę pracujących to wyjaśnieniem może być jedynie wzrost liczby pracujących na własny rachunek i dorywczo. Wszystko to skutkuje obniżeniem jakości miejsc pracy. Drugi etap pandemii, a wirusolodzy zapowiadają już trzeci, skutkować będzie spadającym zatrudnieniem i w konsekwencji wzrostem bezrobocia. Obowiązek władzy państwowej podejmowania działań chroniących społeczeństwo przed pandemią skutkuje wyłączeniem z normalnego funkcjonowania całych branż

⁴ Turning hope into reality, OECD Economic Outlook, December 2020.

gospodarczych. Stąd, pomimo dobrej oceny skutecznego działania w kryzysie, najnowsze prognozy OECD wskazują na możliwość podwojenie się stopy bezrobocia w Polsce w 2021 roku do 6%.

W jednym z ostatnich raportów przygotowanych przez dwie duże agencje zatrudnienia, ManpowerGroup i Randstad, który opublikowała „Rzeczpospolita” 7 grudnia 2020 r. poinformowano, że pomimo ograniczeń związanych z drugą falą pandemii i wciąż dużej niepewności co do rozwoju sytuacji epidemiologicznej, część firm ma w planach na najbliższe miesiące wzrost, a nie cięcie zatrudnienia.⁵ Decyzje o pozostawieniu załóg w niezmiennym składzie silnie korelują z zapowiedziami ze strony administracji publicznej i przedstawicielei rządu o wsparciu pracodawców, którzy utrzymywać będą zatrudnienie. Tak, jak w pierwszym okresie pandemii, pomagają tu instrumenty Tarcz antykryzysowych, które pozwalają ograniczyć koszty pracy. Z raportów agencji zatrudnienia wynika, że duże firmy które poradziły sobie z pandemią, jeżeli oczywiście nie nastąpią nieprzewidziane trudności, będą w pierwszych miesiącach nowego roku zwiększały zatrudnienie. Przewidywać należy, że tak jak dotychczas, istotne znaczenie nadal będzie miało w tych branżach zatrudnianie cudzoziemców. Najlepiej z pandemią poradziła sobie branża IT.

Instytucje zewnętrzne dokonujące ocen sytuacji społeczno gospodarczej w pandemicznej Europie zauważają, że Polska zupełnie dobrze radzi sobie z utrzymaniem kondycji polskiej gospodarki. Nie jesteśmy „wyspą szczęśliwości wszelakiej” ale pomimo kryzysu istotne dla oceny stanu gospodarki wskaźniki mamy na tle innych krajów europejskich zupełnie przyzwoite. Drugi etap pandemii i jak wieszczą specjaliści nadchodzący trzeci etap, wymuszać będą konieczność poszukiwań możliwości pomocowych dla swoich przedsiębiorców przez władze regionów. Zapowiadana pomoc europejska, dzielona centralnie, wymuszać będzie aktywność regionów w zabieganiu o środki dla ratowania regionalnych gospodarek.

Sytuacja na rynku pracy województwa na tle kraju

Województwo pomorskie to województwo o niższej niż w kraju stopie bezrobocia rejestrowanego. W końcu października 2020 r. wyniosła ona 5,8% i była o 1,4 p. p. wyższa niż przed rokiem, a równocześnie o 0,3 p. p. niższa niż w kraju.⁶ Na terenie województwa zarejestrowanych było 54 471 osób bezrobotnych, tj. o 32,2% więcej niż przed rokiem. W całej Polsce liczba bezrobotnych w tym samym czasie wzrosła o 21,2%. Zatem dynamika wzrostu bezrobocia w województwie na przestrzeni ostatniego roku pozostawała wyższa niż w kraju.

⁵ <https://www.rp.pl/Koronawirus-SARS-CoV-2/201209639-Polska-i-swiat-walcza-z-koronawirusem---relacja-z-7-grudnia.html> (wejście: 14.12.2020).

⁶ Dane Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii, Departament Rynku Pracy, Wydział Analiz i Statystyki.

Sektory zagrożone skutkami pandemii to większość sektorów przemysłu przetwórczego (tj. produkcja odzieży, maszyn, środków transportu, mebli, biżuterii, zabawek), handel detaliczny i hurtowy, sektor transportu, hotelarstwo i gastronomia, część sektora medialnego, sektor rozrywkowy oraz turystyczny.⁷

Według wstępnych danych w końcu listopada 2020 r. w urzędach pracy województwa pomorskiego zarejestrowane były 55 364 osoby, czyli o kolejne 893 osoby więcej niż w końcu października. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie wzrosła do 5,9%⁸. Porównując sytuację w woj. pomorskim w stosunku do stanu sprzed pandemii (koniec lutego 2020 r.) wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wzrósł o 1,1 p. p. (z 4,8% do 5,9%), podczas gdy w kraju stopa bezrobocia wzrosła o 0,6 p. p. (z 5,5% do 6,1%). Liczba bezrobotnych w województwie pomorskim zwiększyła się o 10 337 osób, czyli o 23% (w kraju zanotowano w tym czasie wzrost o 11,6%).

Na relatywnie dobrą sytuację na polskim rynku pracy niewątpliwie miało wpływ wsparcie finansowe otrzymane w ramach rządowych Tarcz Antykryzysowych. Czynnikiem który jak się ocenia, również wpłynął łagodząco na zagrożenia wywołane pandemią miało umożliwienie świadczenia pracy w trybie zdalnym. Obecnie praca zdalna może być stosowana na podstawie art. 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (zwaną dalej ustawą o COVID-19). Regulacja ta została wprowadzona doraźnie, w związku z wystąpieniem stanu epidemii i może być stosowana przez okres obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz przez okres 3 miesięcy po ich odwołaniu. Dzięki temu rozwiązaniu, w czasie lockdownu firmy mogły utrzymać ciągłość działań operacyjnych. Zgodnie z danymi GUS z badania BAEL, 7,1% wszystkich pracujących w III kwartale br. wykonywało pracę w domu (1,2 mln osób). W związku z przejściową poprawą sytuacji po pierwszym etapie pandemii nastąpił spadek w liczbie korzystających z tej formy wsparcia w porównaniu z II kwartałem br. o 944 tys. osób.

⁷ Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/obszarytematyczne/koniunktura/koniunktura/koniunktura-w-przetworstwie-przemyslowym-budownictwie-handlu-i-uslugach-maj-2020-roku-czas-przetrwania-firm-wyniki-badania-przedsiębiorców-w-maju-br,3,90.html>, <https://stat.gov.pl/obszarytematyczne/koniunktura/koniunktura/koniunktura-w-przetworstwie-przemyslowym-budownictwie-handlu-i-uslugach-czerwiec-2020-roku,3,91.html> (wejście: 02.12.2020).

⁸ Tamże.

Charakterystyka strony podaŹowej rynku pracy

Do 2019 r. polski rynek pracy charakteryzował się coraz lepszymi wskaźnikami: rosła aktywność zawodowa i zatrudnienie, a bezrobocie malało osiągając niespotykane od lat wartości. Korzystna sytuacja na rynku pracy przełożyła się pozytywnie również na sytuację zawodową grup będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czyli np. długotrwale bezrobotnych, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób bez kwalifikacji itp. Wybuch epidemii koronawirusa spowodował, szczególnie w pierwszym okresie, obawy, że wywoła szok na rynku pracy. Dostępne dane nie wykazują znacznego (drastycznego) pogorszenia się sytuacji w Polsce w odniesieniu do bezrobocia.

W końcu października 2020 r. w strukturze bezrobotnych w województwie pomorskim według informacji Departamentu Rynku Pracy Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii (bezrobocie rejestrowane w urzędach pracy) w porównaniu do kraju zanotowano:

- wyższy udział bezrobotnych poprzednio pracujących (89,5% w województwie wobec 87,2% w kraju),
- wyższy udział kobiet (59,7% w województwie wobec 53,9% w kraju),
- wyższy udział bezrobotnych z prawem do zasiłku (17,1% w województwie wobec 16,2% w kraju),
- wyższy udział bezrobotnych do 30 roku życia (29,3% w województwie wobec 26,7% w kraju),
- wyższy udział bezrobotnych do 25 roku życia (14,7% w województwie wobec 13,1% w kraju),
- wyższy udział bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (32,5% w województwie wobec 31,5% w kraju),
- niższy udział długotrwale bezrobotnych (40,6% w województwie wobec 47,9% w kraju),
- niższy udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia (22,4% w województwie wobec 25,1% w kraju),
- niższy udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi (42,7% w województwie wobec 44,6% w kraju),
- niższy udział bezrobotnych bez doświadczenia zawodowego (16,5% w województwie wobec 19,5% w kraju).

Pandemia COVID-19 spowodowała spadek współczynnika aktywności zawodowej w wielu grupach szczególnie wymagających wsparcia na rynku pracy. Na przykład w III kwartale 2020 r. współczynnik aktywności zawodowej kobiet w wieku 15 lat i więcej wyniósł 48,9%, co pokazuje, że Polska, w tym również województwo pomorskie, wciąż pozostaje krajem o niskiej aktywności zawodowej kobiet. To efekt przede wszystkim zdecydowanie niższych wartości wskaźników dla kobiet w grupach do 29 roku życia i po 55 roku życia, co może wynikać z trudności Polek w zapewnieniu opieki instytucjonalnej zarówno dla dzieci, jak i innych osób zależnych, bo to na kobietach wciąż spoczywa obowiązek opieki. Kobiety (wg danych Głównego Urzędu Statystycznego - GUS), stanowią aż 90% wśród osób biernych zawodowo w wieku mobilnym nieposzukujących pracy z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu . Problem bierności

zawodowej jest jednak szerszy i nie dotyczy jedynie kobiet. Przyczyn bierności zawodowej jest wiele, najwięcej biernych zawodowo w wieku produkcyjnym jako powód bierności zawodowej wskazuje obowiązki rodzinne i te związane z prowadzeniem domu (1,6 mln). Drugą, liczną grupę nieaktywnych zawodowo stanowią osoby uczące się i uzupełniające kwalifikacje (1,2 mln). Choroba i niepełnosprawność to powód bierności wskazywany przez 1,2 mln osób.⁹ Niezwykle ważne, zarówno z powodów demograficznych jak i z powodu słabej kondycji ekonomicznej emerytów jest wdrażanie i promowanie rozwiązań sprzyjających poprawie warunków i organizacji pracy wspierających motywacji do dłuższej obecności na rynku pracy osób w wieku emerytalnym.

Trudności ze znalezieniem zatrudnienia mają przede wszystkim osoby o niskich kwalifikacjach lub nie posiadający ich w ogóle. Problem bezrobocia wśród młodych ludzi z każdym rokiem nabiera większego znaczenia ze względu na ich wpływ na zarysowujący się a właściwie już coraz wyraźniej odczuwalny w Polsce, kryzys demograficzny. Jest on spowodowany m. in. obniżonym współczynnikiem przyrostu naturalnego, charakterystycznym dla krajów rozwiniętych oraz starzeniem się społeczeństwa. Należy także wspomnieć o tym, że doświadczenie pandemii pokazało, że najbardziej narażone na negatywne zjawiska na rynku pracy są osoby pracujące w oparciu o niestandardowe formy zatrudnienia a te dotyczą głównie osób młodych.

Charakterystyka strony popytowej rynku pracy

Zmiany w strukturze popytu na pracę w Polsce w ostatnich latach były przede wszystkim uwarunkowane procesami globalizacji i dynamicznego rozwoju technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych. Rósł popyt na pracowników o wysokich kwalifikacjach i kompetencjach pozwalających na pracę w środowisku nowych technologii przy jednoczesnym zmniejszaniu się popytu w niektórych bardziej tradycyjnych branżach.¹⁰ Na to nakładały się procesy migracyjne, które w ostatnich latach miały istotny wpływ na sytuację na rynku pracy i skalę jego nierównowagi. Szczęśliwie odpływ Polaków za granicę został w znacznej mierze zbilansowany napływem migrantów z krajów trzecich – głównie Ukrainy i Białorusi.¹¹

⁹ GUS: choroba lub niepełnosprawność nadal drugą przyczyną bierności zawodowe, <https://www.politykadzrowotna.com/44428,gus-choroba-lub-niepelnosprawnosc-nadal-druga-przyczyna-biernosci-zawodowe> (wejście: 3.12.2020).

¹⁰ Ł. Arendt, E. Fłaczyńska, (Nie)równowaga na rynku pracy w ujęciu popytowym – analiza ofert pracy, Edukacja ustawiczna dorosłych 3(106)/2019, s. 88-109.

¹¹ Tamże.

W ubiegłym roku mieliśmy do czynienia w Polsce z nierównowagą o charakterze niedoboru podaży pracy. Na rynku pracy równolegle była wysoka liczba miejsca pracy przy jednoczesnej stosunkowo wysokiej liczbie zarejestrowanych - niezatrudnianych bezrobotnych. Rok 2020 to rok pandemii COVID-19, która dotychczas w istotny sposób nie zakłóciła ilościowego wymiaru bezrobocia.

Przyjrzyjmy się bliżej analizie ofert pracy na poziomie regionalnym. Według danych Departamentu Rynku Pracy Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii, w okresie styczeń - październik 2020 r. do powiatowych urzędów pracy na terenie województwa pomorskiego pracodawcy zgłosili 67 795 wolnych miejsc pracy, w tym 7 676 pracy subsydiowanej (11,3% zgłoszonych wolnych miejsc pracy, wobec 16,4% udziału dla kraju). W porównaniu do analogicznego okresu 2019 roku w województwie odnotowano spadek liczby zgłoszonych wolnych miejsc pracy o 18,6% wobec spadku w skali całego kraju o 19,1%.

Analiza ofert pracy i wolnych miejsc pracy z systemu CeSAR, czyli Centralnego Systemu Analityczno – Raportowego, platformy analityczno-raportowej Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii, która umożliwia prowadzenie przekrojowych analiz danych, dotyczących rynku pracy, pokazuje również ich spadek w pierwszych 10 miesiącach 2020 r. w całym kraju.

Tab. 1. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy zgłoszonych do urzędów pracy w województwie pomorskim

Rok	Liczba ofert	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba pracodawców
2 019	39 402	86 894	13 020
2 020	27 639	67 480	10 186

Źródło: System CeSAR.

Tab. 2. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy zgłoszonych do urzędów pracy w województwie pomorskim wg kwartałów w 2019 i 2020 r.

Rok	Nazwa kwartału	Liczba ofert	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba pracodawców
2 019	I	11 269	22 961	5 967
	II	10 277	22 853	5 428
	III	10 251	21 776	5 280
	IV	7 605	19 304	4 062
2 020	I	8 714	20 418	4 696
	II	5 336	14 459	2 864
	III	8 857	20 705	4 765
	IV	4 732	11 898	2 838

Źródło: System CeSAR.

Tab. 3. Liczba wolnych miejsc pracy wg miejsca zatrudnienia w powiatach województwa pomorskiego w 2020 r. (nie uwzględniono ofert poniżej 1 tys. wolnych miejsc pracy)

Liczba ofert	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba pracodawców	Powiat
5 735	16 913	1 968	Powiat m. Gdańsk
2 009	5 869	484	Powiat tczewski
1 684	5 101	811	Powiat m. Gdynia
2 106	4 829	973	Powiat wejherowski
1 031	4 246	478	Powiat pucki
1 379	4 075	474	Powiat gdański
1 108	3 990	389	Powiat słupski
1 368	3 404	478	Powiat m. Słupsk
1 419	3 241	753	Powiat kartuski
1 190	3 066	462	Powiat chojnicki
1 218	2 704	483	Powiat starogardzki
888	1 644	422	Powiat bytowski
784	1 422	310	Powiat kwidzyński
975	1 122	354	Powiat człuchowski
1 145	1 122	472	Powiat kościerski
839	1 058	326	Powiat lęborski
329	1 042	156	Powiat m. Sopot

Źródło: System CeSAR.

Tab. 4. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy w 2020 r. wg sposobu upowszechniania w województwie pomorskim

Czy oferta otwarta	Liczba ofert	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba pracodawców
Nie	8 615	12 999	4 815
Tak	19 024	54 481	6 486

Źródło: System CeSAR.

Z powyższych informacji wynika, że większość ofert pracy zgłaszanych do urzędów pracy w województwie pomorskim upowszechniana była w systemie otwartym, co oznacza, że każda osoba zainteresowana ofertą mogła skontaktować się bezpośrednio z pracodawcą korzystając z informacji identyfikujących pracodawcę (nazwa, adres, telefon, email) w Centralnej Bazie Ofert Pracy.

Większość ofert pracy dotyczyła pracy czasowej, a nie stałej. Można zakładać, że takie warunki oferowanej pracy podyktowane były sytuacją związaną z pandemią COVID-19 i brakiem możliwości zapewnienia pracy stałe oraz obawami pracodawców przed zaciąganiem być może niemożliwych do spełnienia zobowiązań.

Tab. 5. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy w 2020 r. wg rodzaju pracy w województwie pomorskim

Czy oferta dotyczy pracy stałej	Liczba ofert	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba pracodawców
Nie	23 054	57 843	8 937
Tak	4 585	9 637	2 131

Źródło: System CeSAR.

Tab. 6. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy w 2020 r. wg nazwy stanowiska (pow. 500 miejsc pracy) w województwie pomorskim

Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba ofert	Liczba pracodawców	Nazwa oferowanego stanowiska
1 346	147	88	Pracownik produkcji
1 251	100	42	Pakowacz ręczny
1 162	451	322	Pomoc kuchenna
888	427	256	Magazynier
732	39	27	Robotnik magazynowy
714	69	41	Pracownik produkcyjny
711	154	92	Pracownik fizyczny
705	36	10	Pracownik do prac prostych
616	29	12	Pomocniczy robotnik w przemyśle przetwórczym
581	249	164	Sprzątaczką
566	675	449	Sprzedawca
562	16	9	Pracownik przetwórstwa rybnego
560	5	3	Rozbieracz-wykrawacz
525	10	9	Pracownik przetwórstwa żywności
522	208	137	Pomocniczy robotnik budowlany
510	34	14	Przetwórca ryb

Źródło: System CeSAR.

Z danych wynika, że w 10 pierwszych miesiącach 2020 r. najczęściej pracodawcy poszukiwali pracowników na stanowiska proste, niewymagające specjalistycznej wiedzy czy umiejętności, związane głównie z branżą handlową, produkcyjną i gastronomiczną. Najczęściej szukali pracowników bez wykształcenia lub z wykształceniem niepełnym podstawowym (27 921 wolnych miejsc pracy) i podstawowym (16 743 wolnych miejsc pracy). Rok 2020 jak się wydaje niewiele jeszcze zmienił w podejściu bezrobotnych do oferowanych miejsc pracy. Jeżeli praca jest ciężka i niskopłatna to nawet jeżeli nie posiadam kwalifikacji do wykonywania pracy bardziej złożonej a przez to lepiej płatnej tej prostej nie podejmę również. Inna sprawa to fakt, że oczekiwania pracodawców w zakresie posiadanych umiejętności i kwalifikacji wobec poszukiwanych pracowników

określane na tak niskim poziomie biorą się głównie z tego, że poszukują oni do pracy obcokrajowców a ci często wyższego niż podstawowe wykształcenie wobec braku przy sobie dokumentów nie potrafią udokumentować.

Tab. 7. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy w 2020 r. wg poziomu wykształcenia w województwie pomorskim

Poziom wykształcenia	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba ofert	Liczba pracodawców
brak lub niepełne podstawowe	27 921	5 708	2 573
podstawowe	16 743	3 639	1 774
zasadnicze zawodowe	11 769	6 459	2 806
wyższe (w tym licencjat)	4 254	4 234	1 806
średnie zawodowe	3 985	3 418	1 910
średnie ogólnokształcące	3 818	3 960	2 272
gimnazjalne	428	259	149
brak danych źródłowych	371	1 542	905
zasadnicze branżowe	293	241	196
średnie zawodowe 4-letnie	200	252	178
pomaturalne/policealne	165	146	103
średnie branżowe	159	116	88

Źródło: System CeSAR.

Tab. 8. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy w 2020 r. wg sposobu ich pozyskania w województwie pomorskim

Sposób pozyskania	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba ofert	Liczba pracodawców
Oferty zgłoszone przez pracodawcę (niesubsydiowane)	59 231	17 744	6 523
Oferty zgłoszone przez agencje zatrudnienia	3 388	184	73
Oferty pozyskane przez Urząd (niesubsydiowane)	3 376	2 455	802
Oferty utworzone ze środków FP	1 099	6 901	4 105
brak danych źródłowych	200	26	16
Oferty zgłoszone przez gminę	177	276	78
Oferty utworzone ze środków PFRON	9	51	40
Oferty pozyskane w inny sposób	0	1	1
Oferty utworzone z innych środków	0	1	1

Źródło: System CeSAR.

Większość ofert pracy zgłoszona została przez pracodawców z własnej inicjatywy. Oferty pozyskane przez urząd stanowią niewielki odsetek. Można byłoby założyć, że jest to efekt pandemii i ograniczeń związanych z bezpośrednim kontaktem pracowników urzędów pracy z pracodawcami. Porównując jednak dane za rok 2020 i 2019 teza ta nie jest uzasadniona. Prawdopodobnym wydaje się to, że wobec nadwyżki wolnych miejsc pracy nad pracy poszukującymi urzędy nie widzą sensu a często z braku specjalistów- pośredników, nie realizują pośrednictwa „wychodzącego”.

Tab. 9. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy w 2019 r. wg sposobu ich pozyskania w województwie pomorskim

Sposób pozyskania	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba ofert	Liczba pracodawców
Oferty zgłoszone przez pracodawcę (niesubsydiowane)	73 021	25 882	8 568
Oferty zgłoszone przez agencje zatrudnienia	6 234	354	94
Oferty pozyskane przez Urząd (niesubsydiowane)	3 464	2 708	1 101
brak danych źródłowych	2 531	345	161
Oferty utworzone ze środków FP	1 370	9 696	5 521
Oferty zgłoszone przez gminę	269	336	91
Oferty pozyskane w inny sposób	4	11	10
Oferty utworzone ze środków PFRON	1	67	57
Oferty utworzone z innych środków	0	3	2

Źródło: System CeSAR.

Dane za 2019 r. pokazują podobny rozkład. Oznacza to, że urzędy pracy są postrzegane jako ważna instytucja w procesie pozyskania pracowników gdyż mają zarejestrowane tysiące osób przynajmniej formalnie deklarujące zainteresowanie pracą a z drugiej strony wobec niemożności zatrudnienia obywatela polskiego szybciej legalizują pracę cudzoziemca.

Tab. 10. Liczba ofert i wolnych miejsc pracy w 2019 r. wg przyczyny dezaktualizacji oferty ich pozyskania w województwie pomorskim

Przyczyna dezaktualizacji	Liczba wolnych miejsc pracy	Liczba ofert	Liczba pracodawców
inne	28 548	5 359	2 719
upływ terminu	18 211	7 593	2 890
brak możliwości realizacji	10 195	1 849	1 056
zrealizowana	7 424	11 257	5 272
brak danych źródłowych	3 051	1 227	857
anulowana	38	350	302
odrzucona	13	4	4

Źródło: System CeSAR.

Pracownicy urzędów pracy najczęściej wycofywali oferty pracy z systemu wybierając jako przyczynę kategorię „inne”, co może wynikać z indywidualnych uzgodnień z pracodawcą. Dużą część ofert stanowią również takie, które wycofane zostały z powodu upływu terminu wskazanego przez pracodawcę lub z powodu braku możliwości realizacji oferty pracy, np. z powodu braku odpowiednich kandydatów w rejestrze osób bezrobotnych.

Rekomendacje dla rynku pracy

1. Czasowe wyłączenie z funkcjonowania całych branż i zagrożenie utraty źródeł dochodów przez pracowników powinno skutkować podejmowaniem przez urzędy pracy działań na rzecz pozyskiwania przez nich nowych, dających szansę na pracę kwalifikacji.
2. Wobec nieproporcjonalnego narażenia na utratę pracy w dobie kryzysu przez młodych pracowników wspólnie ze związkami pracodawców lokalnych powinny być podejmowane inicjatywy na rzecz utrzymywania w zatrudnieniu młodych łącznie z wykorzystywaniem ustawowych instrumentów i środków finansowych wspierających zatrudnianie młodych pracowników.
3. Urzędy pracy wspólnie z inspekcjami zajmującymi się pracą i warunkami zatrudnienia powinny podejmować działania na rzecz ograniczania pracy w szarej strefie i zjawisk wpływających na pogarszanie się jakości miejsc pracy.
4. Wieloletnie doświadczenia z analiz sytuacji na rynkach pracy wskazują, że szczególnie w okresach pogarszania się sytuacji najbardziej narażonymi na jej utratę bądź zmiany pogarszające warunki pracy są osoby najsłabsze określone w ustawie jako grupy defaworyzowane. W okresach kryzysowych powinny powstawać programy ochronne dla tych pracowników łącznie z dofinansowywaniem miejsc pracy dla nich.
5. Należy przygotować regionalne i lokalne programy wsparcia dla branż, które szczególnie dotknięte zostały skutkami pandemii.

Bibliografia:

1. Dane Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii, Departament Rynku Pracy, Wydział Analiz i Statystyki.
2. Dane z Systemu CeSAR.
3. Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/obszarytematyczne/koniunktura/koniunktura/koniunktura-w-przetworstwie-przemyslowym-budownictwie-handlu-i-uslugach-maj-2020-roku-czas-przetwania-firm-wyniki-badania-przedsiębiorców-w-maju-br-,3,90.html>, <https://stat.gov.pl/obszarytematyczne/koniunktura/koniunktura/koniunktura-w-przetworstwie-przemyslowym-budownictwie-handlu-i-uslugach-czerwiec-2020-roku,3,91.html> (wejście: 02.12.2020).
4. Główny Urząd Statystyczny, GUS: choroba lub niepełnosprawność nadal drugą przyczyną bierności zawodowe, <https://www.politykazdrowotna.com/44428,gus-choroba-lub-niepelnosprawnosc-nadal-druga-przyczyna-biernosci-zawodowe> (wejście: 3.12.2020).
5. Jesienna prognoza gospodarcza, European Economic Forecast – autumn 2020, Komisja Europejska, listopad 2020.
6. Ł. Arendt, E. Flaszynska, (Nie)równowaga na rynku pracy w ujęciu popytowym – analiza ofert pracy, Edukacja ustawiczna dorosłych 3(106)/2019, s. 88-109.
7. Turning hope into reality, OECD Economic Outlook, December 2020.
8. <https://www.rp.pl/Koronawirus-SARS-CoV-2/201209639-Polska-i-swiat-walczą-z-koronawirusem---relacja-z-7-grudnia.html> (wejście: 14.12.2020).